

- (ख) आयोडिनयुक्त नून सम्बन्धी सूचना तथा शैक्षिक सामाग्रीहरूको प्रचार प्रसार सम्बन्धी काममा समन्वय गर्ने ।
- (ग) यो ऐन तथा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा उल्लिखित व्यवस्थाहरू पालन भए नभएको सम्बन्धमा तोकिए बमोजिम सुपरिवेक्षण तथा अनुगमन गर्ने ।
- (घ) यो ऐन तथा यस ऐन अन्तर्गत बनेका नियममा उल्लिखित व्यवस्था विपरीत आयोडिनयुक्त वा आयोडिन नभएको नूनको उत्पादन, पैठारी, आपूर्ति तथा बिक्री वितरण गर्ने व्यक्ति उपर अनुसन्धान तहकिकात गरी मुद्दा चलाउने सम्बन्धमा निरीक्षकलाई आवश्यक निर्देशन दिने ।

परिच्छेद-४

गुणस्तर प्रमाणीकरण तथा लेबल स्वीकृत गर्ने सम्बन्धी

व्यवस्था

१५. गुणस्तर : (१) आयोडिनयुक्त नून उत्पादन, पैठारी, आपूर्ति र बिक्री वितरण गर्दाको अवस्थामा आयोडिनयुक्त नूनमा हुनुपर्ने गुणस्तर समितिबाट निर्धारण गरिएको वा सिफारिस गरे बमोजिमको हुनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम समितिबाट निर्धारित वा सिफारिस गरिएको आयोडिनयुक्त नूनको गुणस्तर श्री ५ को सरकारले नेपाल राजपत्रमा प्रकाशन गर्नेछ ।

(३) नेपाल अधिराज्यमा उत्पादन भएको वा पैठारी गरिएको आयोडिनयुक्त नूनको गुणस्तर उपदफा (१) मा

उल्लेख भए बमोजिमको गुणस्तर अनुरूप भए नभएको सम्बन्धमा परीक्षण गर्ने अधिकार केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालालाई हुनेछ ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम निर्धारित गुणस्तर कायम रहने अन्तिम मिति पुगेको आयोडिनयुक्त नून बजारमा आपूर्ति गर्न वा बिक्री वितरण गर्नु गराउनु हुँदैन ।

(५) आयोडिनयुक्त नूनको गुणमा हास, मिसावट र दूषित हुन नदिन उत्पादक, पैठारीकर्ता, आपूर्तिकर्ता तथा वितरकले प्याकेजिङ्ग तथा ढुवानी गर्दा अपनाउनु पर्ने तरिका तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१६. गुणस्तर प्रमाणीकरण : (१) उत्पादक, पैठारीकर्ता वा वितरकले नेपाल अधिराज्यमा डिलर मार्फत आयोडिनयुक्त नून बिक्री वितरण गर्नु अघि केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाबाट जाँच गराई गुणस्तर प्रमाणीकरण गराउनु पर्नेछ ।

(२) यो ऐन प्रारम्भ हुनु भन्दा अघि उत्पादन वा पैठारी गरी बिक्रीमा ल्याइसकेको आयोडिनयुक्त नून यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले छ महिनाभित्र उत्पादक वा आपूर्तिकर्ता वा वितरकले केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाबाट जाँच गराई गुणस्तर प्रमाणीकरण लिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) को प्रयोजनको लागि उत्पादक, पैठारीकर्ता वा वितरकले तोकिएको ढाँचामा तोकिए बमोजिमको दस्तुर र आयोडिनयुक्त नूनको नमूना सहित केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालामा दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम दरखास्त साथ नमूना प्राप्त भएपछि केन्द्रीय खाद्य अनुसन्धानशालाले दफा १५

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मान्य हुनेछ।

बमोजिम निर्धारित गुणस्तर अनुरूप भए नभएको परीक्षण गरी निर्धारित गुणस्तर अनुरूप भएको पाइएमा त्यस्तो उत्पादनको गुणस्तर प्रमाणीकरण गरिदिनु पर्नेछ ।

१७. लेबल स्वीकृत गर्ने : (१) नेपाल अधिराज्यमा उत्पादित वा पैठारी गरिएको आयोडिनयुक्त नून बिक्री वितरण गर्नु अघि उत्पादक वा पैठारीकर्ता वा वितरकले त्यस्तो नूनको लेबल स्वीकृतिको लागि तोकिए बमोजिमको ढाँचामा तोकिए बमोजिमको दस्तुर सहित समिति समक्ष दरखास्त दिनु पर्नेछ ।

(२) यो ऐन प्रारम्भ हुनु भन्दा अघि नेपाल अधिराज्यभित्र उत्पादन वा पैठारी भईसकेको आयोडिनयुक्त नूनको उत्पादक वा पैठारीकर्ता वा वितरकले यो ऐन प्रारम्भ भएको मितिले छ महिनाभित्र समितिबाट लेबल स्वीकृत गराउनु पर्नेछ ।

(३) उत्पादक, पैठारीकर्ता वा वितरकले लेबल तयार गर्दा आयोडिनयुक्त नूनको उपयोगी प्रयोगको सम्बन्धमा आवश्यक जानकारी दिने र प्रोत्साहन दिने किसिमले तयार गर्नु पर्नेछ ।

(४) लेबलमा स्पष्ट तथा सजिलैसंग बुझ्न सकिने देहाय बमोजिमको जानकारी तथा सन्देश नमेटिने गरी नेपाली तथा आवश्यकता अनुसार अंग्रेजी भाषामा छापिएको हुनु पर्नेछ :-

(क) समितिबाट स्वीकृत भए बमोजिमको लोगो,

(ख) उत्पादक र प्याकिङ गर्ने व्यक्ति वा संस्थाको पूरा नाम र ठेगाना,

(३३) अधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

- (ग) प्याकेज गरेको आयोडिनयुक्त नूनको खास तौल,
- (घ) प्याकेज गरेको साल र महीना,
- (ङ) आयोडिनको मात्रा (पि. पि. एम. मा),
- (च) आयोडिनयुक्त नूनमा मिश्रित आयोडिन नासिन, उड्न र हराउन नदिन अपनाउनु पर्ने उपाय र प्रविधि,
- (छ) आयोडिनयुक्त नूनमा रहेको गुणस्तर कायम रहने अन्तिम मिति,
- (ज) तोकिए बमोजिमका अन्य विवरण ।

१८. निरीक्षकको नियुक्ति तथा काम, कर्तव्य र अधिकार :

(१) उत्पादक, पैठारीकर्ता, आपूर्तिकर्ता तथा वितरकले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा उल्लिखित व्यवस्थाको पालन गरे नगरेको सम्बन्धमा जाँचबुझ तथा निरीक्षण गर्न मन्त्रालयले समितिको सिफारिसमा आवश्यक संख्यामा निरीक्षकहरू नियुक्त गर्न वा श्री ५ को सरकारको सेवामा बहाल रहेका कर्मचारीहरूलाई सम्बन्धित निकायको स्वीकृति लिई निरीक्षक भई काम गर्न तोक्न सक्नेछ ।

(२) निरीक्षकको लागि चाहिने योग्यता तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

(३) उत्पादक, पैठारीकर्ता, आपूर्तिकर्ता तथा वितरकले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा उल्लिखित व्यवस्थाहरूको पालन गरे नगरेको सम्बन्धमा निरीक्षकले तोकिए बमोजिम निरीक्षण तथा जाँचबुझ गरी त्यसको प्रतिवेदन समितिमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) मा लेखिए देखि बाहेक निरीक्षकको अन्य काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद-५

सूचना, शिक्षा र स्वास्थ्य संस्थाको दायित्व

१९. आयोडिनयुक्त नून सम्बन्धी सूचना र शिक्षा : (१) पढ्न, सुन्न र देख्न सकिने आयोडिनयुक्त नून सम्बन्धी उपयोगी सूचना तथा शैक्षिक सामाग्रीको प्रचार प्रसार गर्ने स्वीकृति मन्त्रालयले दिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको आयोडिनयुक्त नून सम्बन्धी सूचना तथा शैक्षिक सामाग्रीहरू देहायका कुराहरूको बारेमा स्पष्ट जानकारी दिने किसिमको हुनु पर्नेछ :-

- (क) मानव तथा पशु स्वास्थ्यको लागि आयोडिनयुक्त नूनको आवश्यकता र महत्व,
- (ख) आयोडिनयुक्त नूनको प्रयोगबाट हुने फाइदा,
- (ग) आयोडिन नभएको नून खाँदा वा खुवाउँदा मानव तथा पशु स्वास्थ्यमा पर्न सक्ने असर ।
- (घ) आयोडिनयुक्त नून र आयोडिन नभएको नूनको मूल्यमा पर्ने अन्तर,
- (ङ) आयोडिनयुक्त नूनमा मिश्रित आयोडिन नासिन, हराउन वा उड्न नदिने उपाय तथा त्यसको लागि अपनाउनु पर्ने प्रविधि ।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको सूचना तथा शैक्षिक सामाग्रीमा ठीक र उपयोगी जानकारी मात्र हुनु पर्नेछ र

आयोडिन नभएको नूनको उपभोग गर्ने तर्फ निरुत्साहन दिने खालको हुनु पर्नेछ ।

२०. स्वास्थ्य संस्थाको दायित्व : (१) सर्वसाधारणलाई आयोडिनयुक्त नूनको उपयोगमा प्रोत्साहन गर्न मन्त्रालयले स्वास्थ्य संस्थालाई आवश्यक उपाय अवलम्बन गर्न आवश्यक आदेश तथा निर्देशन दिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम मन्त्रालयले दिएको आदेश तथा निर्देशनको पालना गर्नु स्वास्थ्य संस्थाको कर्तव्य हुनेछ ।

२१. अनुज्ञापत्र, अनुमतिपत्र वा अख्तियारी निलम्बन वा रद्द गर्न सकिने : (१) दफा १८ को उपदफा (३) बमोजिम निरीक्षकले पेश गरेको प्रतिवेदनबाट कुनै उत्पादक, पैठारीकर्ता, आपूर्तिकर्ता तथा बिक्री वितरकले यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा दिएको आदेश वा निर्देशन पालन नगरेको देखिएमा समितिको सिफारिसमा मन्त्रालयले त्यस्ता उत्पादक, पैठारीकर्ता, आपूर्तिकर्ता तथा बिक्री वितरकले आफ्नो कारोबार वा व्यवसाय गर्न श्री ५ को सरकार वा अन्य कुनै निकायबाट पाएको अनुज्ञापत्र, अनुमतिपत्र वा अख्तियारी निलम्बन वा रद्द गर्न सम्बन्धित निकायलाई लेखी पठाउन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम लेखी आएमा सम्बन्धित निकायले पनि त्यस्तो अनुज्ञापत्र, अनुमतिपत्र वा अख्तियारी निलम्बन वा रद्द गर्ने तर्फ आवश्यक कारबाही चलाउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद-६

कसूर र दण्ड सजाय

२२. कसूर गरेको मानिने : देहाय बमोजिमको कार्य गरेमा यस ऐन बमोजिमको कसूर गरेको मानिनेछ :-

(क) दफा ३ बमोजिम समितिको स्वीकृति नलिई आयोडिन नभएको नून नेपाल अधिराज्यभित्र पैठारी, खरिद वा बिक्री गरेमा,

(ख) दफा ४ बमोजिम अनुमतिपत्र नलिई नेपाल अधिराज्यमा आयोडिनयुक्त नूनको उत्पादन, पैठारी, आपूर्ति तथा बिक्री वितरण गरेमा,

(ग) दफा १५ बमोजिम निर्धारित गुणस्तर नभएको आयोडिनयुक्त नूनको उत्पादन, पैठारी, आपूर्ति तथा बिक्री वितरण गरेमा,

(घ) खण्ड (क), (ख) र (ग) मा उल्लिखित कार्य बाहेक यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम विपरीत अन्य कार्य गरेमा ।

२३. दण्ड सजाय : दफा २२ को देहायको खण्ड बमोजिमको कसूर गर्नेलाई देहाय बमोजिमको सजाय हुनेछ:-

(क) खण्ड (क), (ख) र (ग) बमोजिमको कसूर गर्नेलाई बिगो जफत गरी बिगो बमोजिम जरिवाना वा एक वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय हुनेछ ।

(ख) खण्ड (घ) विपरीत कसूर गर्नेलाई कसूरको प्रकृति हेरी एक हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ ।

परिच्छेद-७

विविध

२४. संस्थाको दायित्व : कुनै संस्थाले यो ऐन बमोजिम कसूर हुने कार्य गरेमा त्यस्तो संस्थाको मुख्य प्रशासकीय अधिकारीको हैसियतमा काम गर्ने अधिकारी सजायको भागी हुनेछ ।

तर आफू मुख्य प्रशासकीय अधिकारी हुनुभन्दा अगावै भएका कसूरको हकमा त्यस्तो व्यक्ति सजायको भागी हुनु पर्ने छैन ।

२५. उपसमिति गठन गर्न सक्ने : (१) यो ऐन र यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियममा उल्लिखित व्यवस्थाहरूको कार्यान्वयनको लागि समितिले आवश्यकता अनुसार उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम गठन हुने उपसमितिको काम, कर्तव्य र अधिकार तथा कार्यविधि समितिले तोके बमोजिम हुनेछ ।

२६. अधिकार प्रत्यायोजन : समितिले यो ऐन बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकार मध्ये आवश्यकता अनुसार केही अधिकार समितिको अध्यक्ष वा कुनै सदस्य वा उपसमितिको संयोजक वा सदस्य वा अधिकृत कर्मचारीलाई प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

२७. सरकारवादी हुने : यस ऐन अन्तर्गतको मुद्दा श्री ५ को सरकार वादी हुनेछ ।

२८. मुद्दाको तहकिकात र दायरी : (१) यो ऐन बमोजिम सजाय हुने कसूर सम्बन्धी मुद्दाको तहकिकात निरीक्षकले गर्नेछ र त्यस्तो तहकिकातको काम पूरा भएपछि जिल्ला अदालतमा मुद्दा दायर गर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम मुद्दा तहकिकात र दायर
गदां निरीक्षकले सरकारी वकीलको राय लिनेछ ।

२९. नियम बनाउने अधिकार : यस ऐनको उद्देश्य कार्यान्वयन
गर्त श्री ५ को सरकारले आवश्यक नियम बनाउन सक्नेछ ।

लालमोहर सदर मिति:- २०५१।१०।१६

आज्ञाले,

उदय नेपाली श्रेष्ठ

श्री ५ को सरकारको निमित्त सचिव